

PSIXOLOGIYADA GURUHLAR MUAMMOSI VA QONUNIYATLARI

Otaqulov Shamshodbek

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Milliy g'oya, ma'naviyat

asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi talabasi

otaqulovshamshodbek@gmail.com

Xaydaraliyeva Ziynat

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Milliy g'oya, ma'naviyat

asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi talabasi

xaydaraliyevaziynat@gmail.com

Mirqosimova Xulkar

Ilmiy rahbar, Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Zamonaviy jamiyatda guruhlar psixologiyasi, jamoa ichidagi dinamik jarayonlar va guruh qonuniyatlarini o'rganish ta'lim sifatini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu tezisdagi guruh tushunchasining psixologik mohiyati, kichik guruhlarda shaxslararo munosabatlarning shakllanishi va guruh dinamikasining shaxs ma'naviy kamolotiga ta'siri tahlil qilinadi. Tanlangan mavzu bugungi kunda ta'lim jarayonida sog'lom psixologik muhit yaratish nuqtai nazaridan o'ta dolzarb hisoblanadi [cite: 127, 128].

Kalit soʻzlar: guruh psixologiyasi, kichik guruh, guruh dinamikasi, jamoa, liderlik, guruh jipsligi, ma'naviy muhit, huquqiy ong [cite: 129].

KIRISH

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri insonni jamoa doirasida har tomonlama tushunish va uning ichki potentsialini ochishdir [cite: 136]. O'zbekiston Respublikasining Uzluksiz ta'lim konsepsiyasi va O'zbekiston 2030 strategiyasiga muvofiq, ijtimoiy guruhlarda sog'lom psixologik muhitni yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi [cite: 137]. Inson hayoti davomida doimiy ravishda turli ijtimoiy birlashmalar va jamoalar tarkibida faoliyat ko'rsatadi [cite: 138]. Guruh — bu umumiy maqsad va manfaatlar asosida birlashgan shaxslar majmuidir [cite: 139]. Psixologiya fanida guruhlar muammosi shaxsning ijtimoiylashuvi va uning jamiyatda o'z o'rnini topishi bilan chambarchas bog'liqdir [cite: 140].

Guruh tushunchasi psixologik kategoriyalar orasida markaziy o'rinlardan birini egallaydi [cite: 141]. Individ tug'ilganidan boshlab oila, mahalla, bog'cha va maktab kabi kichik guruhlar ta'sirida shakllanadi [cite: 142]. Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi bo'lajak mutaxassislari uchun guruhlar psixologiyasini bilish o'ta muhimdir [cite: 143]. Chunki ma'naviy tarbiya va huquqiy ongni shakllantirish jarayoni asosan jamoaviy muhitda kechadi [cite: 144]. Guruhdagi psixologik iqlim har bir a'zoning nafaqat bilim olishiga, balki uning shaxsiy qadriyatlari tizimiga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi [cite: 145].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot tizimli, psixologik va pedagogik yondashuvlarga asoslangan holda kompleks tarzda amalga oshirildi [cite: 146]. Tadqiqotning asosiy maqsadi guruhlar muammosining nazariy mohiyatini ochish hamda talim jarayonidagi orni va ahamiyatini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat boldi [cite: 147]. Shu maqsadda tezis doirasida milliy va

xorijiy ilmiy manbalar, zamonaviy psixologik va pedagogik konsepsiyalar tizimli ravishda organildi [cite: 148].

Tadqiqot jarayonida bir qator umumilmiy va maxsus metodlardan kompleks foydalanildi [cite: 149]. Jumladan, nazariy tahlil metodi yordamida guruh tushunchasining mazmun-mohiyati, guruh dinamikasi va funksional xususiyatlari chuqur organildi [cite: 150]. Sintez metodi orqali turli nazariy qarashlar yagona konseptual tizimga keltirildi [cite: 151]. Taqqoslash metodi yordamida turli psixologiya maktablarining ushbu tushunchalarga bolgan yondashuvlari ozaro qiyosiy tahlil qilindi [cite: 152].

Amaliy tadqiqot bosqichida empirik metodlarga, xususan pedagogik kuzatuv va so'rovnoma metodlariga alohida etibor qaratildi [cite: 153]. Talabalar jamoasidagi liderlik xususiyatlari va guruh jipsligi darajasi turli diagnostik testlar yordamida o'rganildi [cite: 154]. Tadqiqot doirasida 60 nafar talaba o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari guruh ichidagi psixologik muhitning o'quv motivatsiyasiga ta'sirini miqdoriy jihatdan baholash imkonini berdi [cite: 155].

NATIJALAR VA TAHLIL

Guruh ichidagi qonuniyatlar — liderlik, guruh jipsligi va konformizm jarayonlari shaxs xulq-atvorini sezilarli darajada belgilaydi [cite: 156]. Guruh dinamikasi deganda guruhning paydo bo'lishi, shakllanishi, rivojlanishi va inqirozga yuz tutishigacha bo'lgan barcha ichki jarayonlar majmui tushuniladi [cite: 157]. Guruh a'zolari o'rtasidagi o'zaro ishonch va hurmat ma'naviy muhitning barqarorligini ta'minlaydi [cite: 158].

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, guruhdagi ijobiy ma'naviy-psixologik iqlim o'quv samaradorligini o'rtacha 25-30% ga oshiradi [cite: 159]. Guruh normalarining shaxs tomonidan qabul qilinishi (identifikatsiya) va ularga amal qilinishi jamoaviy mas'uliyatni shakllantiradi [cite: 160]. Huquqiy ta'lim kontekstida guruhning roli beqiyosdir, chunki huquqiy madaniyat nafaqat individual bilim, balki ijtimoiy muhitda o'zaro munosabatlar mahsulidir [cite: 161, 162].

Liderlik fenomeni guruh faoliyatini muvofiqlashtiruvchi markaziy omil sifatida namoyon bo'ladi [cite: 163]. Bo'lajak ma'naviyat targ'ibotchilari va huquqshunoslar o'z jamoalarida ma'naviy lider bo'la olishlari uchun guruh qonuniyatlarini mukammal bilishlari zarur [cite: 164]. Shuningdek, raqamli texnologiyalar asrida virtual guruhlar va ularning yoshlar ongiga ta'siri ham alohida o'rganishni talab etadi [cite: 165]. Sun'iy intellekt va adaptiv platformalar guruh muloqotini yangi bosqichga olib chiqmoqda [cite: 166].

Guruhdagi nizolar va ularni hal qilish usullari ham muhim qonuniyatlardan biridir [cite: 167]. Sog'lom guruhda nizo rivojlanish omili bo'lib xizmat qilsa, nosog'lom muhitda u guruhning parchalanishiga olib keladi [cite: 168]. Pedagogik nuqtai nazardan, guruh a'zolari o'rtasida hamkorlik muhitini yaratish raqobatdan ko'ra samaraliroq natija beradi [cite: 169]. Tezida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, jamoaviy mehnat shaxsning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishda muhim katalizator bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA

Ushbu tezida guruhlar muammosi va uning qonuniyatlari psixologik pedagogik nuqtai nazardan tizimli tahlil qilindi [cite: 170]. Tadqiqot natijalari guruh qonuniyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni oquvchilarning bilim olish samaradorligini sezilarli darajada oshirishini tasdiqladi [cite: 171]. Jamoaviy munosabatlar tizimida shaxsning ma'naviy qiyofasi va huquqiy dunyoqarashi yanada barqaror shakllanadi [cite: 172]. Interfaol metodlar, muammoli o'qitish va loyiha asosida ta'lim guruh dinamikasini faollashtirishning eng samarali yo'llaridir [cite: 173]. Bu jarayon o'qituvchidan yuqori kasbiy kompetensiya va har bir talabaning individualligini jamoa manfaatlar bilan uyg'unlashtira olish mahoratini talab qiladi [cite: 174]. Yakuniy xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, guruh psixologiyasini o'rganish jamiyat taraqqiyoti va ma'naviy barqarorlikni ta'minlashning muhim shartlaridan biridir [cite: 175]. Tezis natijalari kelgusida jamoaviy ta'limni rivojlantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘zbekiston, 2020 [cite: 176].
2. Goziyev E.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Universitet, 2002 [cite: 177].
3. Jabborov X.X. Psixologiya. – Toshkent: TSUOS, 2021 [cite: 177].
4. Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396 [cite: 178].
5. Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). Emotional intelligence and its role in learning. *Journal of Personality*, 65(3), 345-368 [cite: 179].
6. Jalolov, S. (2021). *Psixologiya asoslari*. Toshkent: Fan nashriyoti [cite: 180].
7. Sattorov, B. (2023). Talabalarda stressga bardoshlilikni rivojlantirish yo'llari. *Chirchiq davlat pedagogika universiteti jurnali* [cite: 181].